

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 40. årgang Nr. 4/2006

Les:

Bjørnøy om vern av Marka

Fjelstad om beveren

Hvem ble medlem nr. 3000?

TJENESTE FOR ØSTMARKA
40 års

La oss glede oss over Østmarka!

Av Steinar Saghaug

Ved utgangen av foreningens jubileumsår benytter jeg anledningen til å få fram verdien av Østmarka, mer enn å gjenta advarslene mot alle farer som truer. Det siste tilhører dessverre den daglige kampen for Marka, men i kampens hete må vi ikke glemme å nyte det vi slåss for å ta vare på.

Når en skal forsøke å beskrive de herlighetene som Østmarka har å by på som friluftsg- og rekreasjonsområde, kommer en lett til kort. Det er derfor fristende å vise til all den fine Østmarka-litteraturen fra skriveføre forfattere som Sigurd Senje, Sverre M. Fjellstad, Lise Henriksen, Even Saugstad, Finn Erhard Johannessen og mange andre lokale bidragsyttere.

Det finnes en fellesnevner blant de verdiene de fleste markabrukere framhever som viktigst ved Marka: opplevelse av ro og stillhet. Men ut over dette er det nok like mange svar som det er markabrukere, på hvorfor hver enkelt gleder seg i Østmarka. Marka er derfor et opplevelsestilbud til hovedstadsområdets befolkning som er unikt i sitt mangfold og sin variasjon. Det er ikke som å oppsøke et bestemt kulturtilbud som en enten liker eller ikke liker; i Østmarka kan alle «plukke» egne opplevelser på øverste hylle – innenfor rammen av en bærekraftig bruk av naturområdene.

Jeg har også møtt mange mennesker som av en eller annen grunn (alder, nedsatt bevegelse, osv.) sjelden eller aldri bruker Marka, men som sier de får en god følelse av «vissheten om at Marka ligger der som en mulighet».

I et jubileumsintervju den 17. november

med avisa Aften ble jeg stilt spørsmålet om «Østmarka egentlig bare er en litt kjedelig lillebror av Nordmarka». Jeg dristet meg til å svare at: «Nei, for meg er Østmarka finere enn både Nordmarka og de andre markene. Den er både lysere og mer variert, og i tillegg er jeg glad i de langsgående fururyggene. Du blir ikke tynget ned av gran». Dette svaret jeg har «lånt» av forfatteren Sigurd Senje. Og jeg vet at Senje med dette ikke mente å under-vurdere kvaliteten til Nordmarka og de andre markene, men bare ønsket å få fram Østmarkas helt spesielle og fine kvaliteter. Noe jeg altså støtter ham fullt ut i.

En sang til Østmarkas pris er en sang for «blanda kor». De fleste føler jo sterkt for selve naturopplevelsen på en tur, men hva hver enkelt legger vekt på å se av planter, dyr og fugler, kulturminner, andre turgåere osv, er nok veldig forskjellig. Dette gjelder selvfølgelig også hvordan hver enkelt bruker Marka – til fotturer, på ski, på sykkel, fiske osv. Vær- og årtidsskiftninger påvirker bruk og opplevelser. For noen finnes det ikke dårlig vær, men bare dårlige klær. Men for andre bør det være pent vær når en skal på tur. Poenget mitt er at det er rom for alle - uansett med hvilken stemme en synger til Østmarkas pris.

Jule- og nyttårshøytiden gjør oss høytidsstemte og gir oss noen ekstra fridager. Da finnes det etter min mening ikke noe bedre sted å gå enn på en sti langs fururyggene i Østmarka med en høy himmelvelving over seg. Jeg ønsker alle en God jul og et godt nytt «tur-år» i Østmarka!

Nytt fra Østmarka

Medlemsblad for Østmarkas Venner
Postboks 8845, Youngtorget, 0028 Oslo
Ansvarlig redaktør: Steinar Saghaug
Redaksjonskomité: **Helga Gunnarsdóttir**
Øyvind Pettersen, og Johan Ellingsen
E-post: hgunna@broadpark.no

Forsidebilde: Snøtung furu på Nedre Utsikten
Foto: Espen Bratlie
Grafisk design, repro og trykking: GAN Grafisk AS
Opplag: 3 600
Frist for stoff til neste nr. er 15. januar 2007

Er planene om skytebane i Østmarka nå skrinlagt?

Av Oddvar Rolstad

Rolstad skuer over Myrertjern mot standplass.

Foto: Asbjørn Olsen.

En lang rekke komitéer, utvalg og arbeidsgrupper har i de siste 25-30 årene arbeidet med planer for en ny skytebane sydøst i Oslo til erstatning for banen i Prinsdal. Høringsuttaler er utarbeidet og en lang rekke befaringer er avholdt. Godlia (mellom Grønmo og Sandbakken) har vært gjenganger i alle planene, men markaorganisasjonene har vært totalt avvisende til å anlegge en ny skytebane i Marka.

Det siste offisielle utspillet som foreligger er byrådssak 137/06. En rekke alternativer er vurdert i byrådssaken: utbedring av

eksisterende anlegg både i Oslo og nabokommunene, nyanlegg og fjellhall. I byrådssaken konkluderes det med at Myrer, etter byrådets vurderinger, ligger nærmest en omforent løsning.

Markaorganisasjonene har protestert kraftig med følgende begrunnelse: Myrer ligger inntil grensen mot Ski, med skyteretning mot syd inn i Skis del av Marka. Det skal skytes over det idylliske Myrertjern, og en felles turvei/skiløype for Bjørndal, Ski og Oppgård passerer rett bak skyteskivene. Ordførerne i Ski og Oppgård har også reagert kraftig mot forslaget om skytebane ved Myrer.

Det siste som nå foreligger, er at ledelsen ved Åsland Pukkverk AS har tilbudt å sprengre ut en romslig fjellhall for en rimelig penge, mot at pukkverket kan nytte den utsprengte steinen i sin virksomhet. Alle de aktuelle partene støtter en slik løsning, Nordstrand skytterlag riktignok under tvil.

Som svar på spørsmålet i overskriften, er det gledelig å kunne henvise til den nevnte byrådssak 137/06 der det sies at skytebanen **ikke** skal anlegges i Marka.

Julestemning på Sandbakken

Alle helgene i desember har vi risengrynsgrøt og gløgg på menyen, så legg gjerne førjulsturen med familien innom oss (er dere en større gruppe, så gi oss gjerne et hint på forhånd). Med juletre både ute og inne og fyr på peisen tror vi dette er det rette stedet for å komme i den rette, rolige julestemningen.

Styret i Østmarkas Venner 2006–2007

Leder: Steinar@Saghaug.no 91 37 22 42

Nestleder: Johan Ellingsen 64 92 80 52

Styremedlemmer:

Nina H. Skramstad 40 84 07 65

Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49

Varamedlemmer: Finn Jensen 22 27 01 39

Øyvind Pettersen 22 28 44 78

Jan Olav Nybo 22 27 28 57

Randi Hauger 41 69 47 22

Torbjørn Rud 93 05 55 46

Sekretær: Cathrin Welle 906 26 590 E-post: cathrin.welle@smidt.no

Medlemsarkiv og regnskap: Kristin Ohnstad 93 40 66 71 E-post: kristioh@online.no

Marka trenger et sterkere vern

Av miljøvernminister Helen Bjørnøy

Marka og markagrensen er stadig under press. Presset består ofte av utbyggingsplaner eller ønske om å bruke Marka til aktiviteter som forringer friluftsopplevelser for folk flest. I Soria Moria-erklæringen varslet vi derfor et løft for innsatsen for friluftsliv og naturmiljø: Vi vil innføre et lovfestet vern av Oslomarka og andre bymarker.

Selv om bymarker utgjør en liten del av Norges areal, er de utgangspunkt for mer enn halvparten av befolkningens adgang til naturen. Oslomarka er kanskje det viktigste friluftsområdet i landet. Det at naturen ligger tett inn på byen og er tilgjengelig for alle,

er blant Oslos beste kvaliteter. Kommende generasjoner har også rett til å oppleve naturen, derfor er det viktig å lage gode rammer for hvordan Marka skal forvaltes.

27. juni i år hadde statsminister Jens Stoltenberg og jeg en felles pressekonferanse ved Sognsvann i Oslo, der vi varslet at arbeidet med en egen markalov skulle settes i gang. Den nye loven skal gi mulighet til å verne Oslomarka med utgangspunkt i friluftshensyn. Det er nytt i forhold til i dag. Med egen lov for Oslomarka sikrer vi allmennhetens tilgang til naturopplevelser. I Oslomarka må det enkle, naturvennlige friluftslivet og markatilknyttede idrettsaktiviteter prioriteres. Bruksområder skal avgrenses og konsentreres i randsonen – samtidig som hundremeter-skogene nærmest bebyggelsen skal bevares.

Hovedutfordringen i Oslomarka, og som vi hele tiden skal ha fokus på under arbeidet med den nye loven, er å sikre grensene i et langvarig perspektiv og unngå utbyggingsplaner som vil redusere de områdene hvor folk kan ferdes fritt i dag. Den markagrensen som ble satt av Miljøverndepartementet for tjueto år siden, har endret seg. Gjennom vedtak i kommuneplaner, reguleringsplaner og gjennom dispensasjoner er grensene forskyvet, og vi opplever stadig forsøk på å få til større eller mindre justeringer. Utgangspunktet for ny grensefastsetting vil være de grensene som er innarbeidet i eksisterende kommuneplaner og reguleringsplaner i markakommunene. Vi vil nå skaffe en samlet dokumentasjon av dette som grunnlag for en mer varig grensefastsettelse.

Det er viktig at naturkvalitetene i bymarkene gis en særskilt beskyttelse av hensyn til friluftslivet og at allmenne interesser gis forrang framfor private nærings- eller utbyggingssaker.

Det er derfor behov for å utarbeide retningslinjer for arealbruken i Marka. Den flerbruksplanen som Miljøverndepartementet la fram i 1976 kan være modell for dette arbeidet, det samme kan Oslo kommunes retningslinjer for kommuneskogene.

Skogsdrift – og da særlig veibygging og flatehogst – har vært blant de mest konfliktfylte aktivitetene i Marka og samtidig hatt størst påvirkning på naturkvalitetene der. Skogbruket er den dominerende næringsaktiviteten i Osloområdet, og vi legger opp til at skogsdriften skal kunne videreføres stort sett med samme restriksjonsnivå som nå. Det vil si at det fortsatt vil være restriksjoner på skogbruk ut i fra friluftsliv og miljøhensyn.

Organisert idrett er også en tung bruker av Marka. Sterke ønsker om utbyggingstiltak og terrenginngrep har i den senere tid vært blant de største konfliktene (Rødkleiva, ny skytebane i Øst-/Sørmarka, nye konkurransebaner, osv.). VM på ski 2011 vil forsterke presset. Dersom det også skulle bli aktuelt med et nytt OL i Oslo i 2018, vil problemstillingen bli enda tydeligere.

Vi må derfor i fremtiden være forberedt

på å håndtere konflikter som oppstår fordi flere grupper ønsker å bruke og ferdes på de samme områdene, men hvor deres ferdselsformer og krav til tilrettelegging ikke uten videre er forenlig.

Fra friluftslivs- og naturvernorganisasjonenes side har det vært arbeidet i mer enn 60 år med å bevare Markas enestående natur og muligheter for friluftsliv. Gjennom alle disse åra har organisasjonene stått fast på kravet om en egen lov for Osloområdet, som også skulle kunne gjelde for andre bymarkområder. Derfor vil regjeringen holde nær kontakt med naturvern- og friluftslivsorganisasjonene, skogbruket og kommunale og regionale myndigheter under arbeidet med Osloområdet-loven.

Vi vil sikre denne kontakten gjennom å opprette et kontaktforum med blant annet representanter for friluftslivs- og verneorganisasjonene. Jeg regner med at Østmarkas Venner vil være med på dette arbeidet, og jeg er glad for å ha dere med på laget når vi nå skal lage rammeverket for en langsiktig bevaring av Osloområdet.

Jeg er for øvrig kjent med at Østmarkas Venner er tildelt årets bymiljøpris i Oslo for sin utrettelige innsats for vern og bruk av Østmarka gjennom 40 år.

Gratulerer med jubileet og med bymiljøprisen!

■■■ Østmarkas Venner takker alle dere som har deltatt i og bidratt til vårt 40-årsjubileum. Vi kommer tilbake med en reportasje fra hele jubileet i Nytt fra Østmarka nr 1 2007. For de av dere som gikk glipp av Sverre M. Fjellstads flotte foredrag på Skulderudstua kan vi opplyse at han vil holde lysbildeforedrag på Sandbakken om dyrelivet i Østmarka i januar/februar. Datoen vil bli annonsert i avisene og via www.sandbakken.no. Gled deg allerede til et spennende foredrag med fantastiske dyrebilder!

Kit Sørum – medlem 3000!

Av Helga Gunnarsdóttir

Vervekampanjen, som hadde som mål at vi skulle passere 3000 medlemmer i løpet av jubileumsåret, startet høsten 2005. I medlemsbladet utlovet vi premie til medlem 3000, samt at vi skulle trekke ut noen heldige vinnere blant de andre som meldte seg inn. Leder for vervekampanjen har vært styremedlem Randi Hauger.

Tilfeldighetene ville det slik at jeg hadde «vervevakt» sammen med ekteparet Holm søndag den 7. mai ved brua på nedsiden av Rustadsaga. Det var en nydelig vårdag med solskinn, og det yret av folk i alle aldre på vei inn i og ut av Østmarka. Jeg overdriver ikke når jeg sier at det var kø ved vervebor-

det vårt, og i løpet av tre timer vervet vi hele 70 nye medlemmer. Et av disse var Kit Sørum fra Lørenskog, som ble medlem nr. 3000. På vårt festmøte den 15. november ble hun hedret med fem års gratis medlemskap, bokpremie og en fleecejakke med ØVs logo.

Kit Sørum forteller blant annet: «Jeg er ei jente på 52 år som selger herreklær til daglig. På søndager er jeg ute i naturen sammen med kjæresten min og gode venner, enten til fots, på sykkel, i kano eller på ski. Padleturene går gjerne fra Losby; vi starter på Mønevann og fortsetter innover Fløyta, Røyrivann og avslutter på Nordre Krokvann. På hjemturen «sklir» vi innom Geitsjøen og de innerste krokene i Fløyta, – og det var her vi fikk se bever første gang. Den svømte rolig ved siden av kanoen vår (under vann) en lang stund. Stor opplevelse! Har møtt flere siden – jeg synes det er flott å treffe på dyr ute i Marka. For meg er det rekreasjon på høyt nivå å være ute i naturen. Søndag er ut på tur, og har vært det siden jeg var barn og mine foreldre tok oss med ut i Marka og lærte oss å respektere naturen. – Alt er liv og det må taes vare på! Ville vi at elgen skulle ødelegge rommet vårt ... ? pleide vi å bli spurt om. Ved å melde meg inn i Østmarkas Venner synes jeg at jeg gir min fulle støtte til meningsfylt vernearbeid, slik at også kommende generasjoner kan finne ro i sjelen – i pakt med naturen. Det var nok en mening med at jeg tok sykkelturen rundt Nøkle vann den dagen det var vervekampanje nedenfor Rustadsaga. Takk for at dere var der.»

De fire som ble trukket ut og får boka «Mitt liv i villmarka» med autograf av forfatteren Sverre M. Fjelstad, er: Bente Haukedal fra Haugerud, Nils Gunnar Lie fra Nordstand (begge ble vervet den 7. mai), Jørn Bårdsgård fra Søndre Nordstrand, og Birgit Johannessen fra Hellerud. Nils Gunnar Lie er journalist, og på spørsmål fra Nytt fra Østmarka sier han: – Eg set stor pris på Østmarka og tar gjerne ein sykkeltur rundt Nøkle vann i ny og ne, eller spaserer ein tur i den flotte naturen saman med kona.

Birgit Johannessen forteller at hun hørte om Østmarkas Venner av en turkamerat som hadde meldt seg inn forrige året, og gikk inn på nettsidene for å bli medlem. Hun fylte 50 år i 2006, og feiret dagen i lavvo i Lillomarka. Til daglig jobber hun i ABB AS og er ansvarlig for kundeservice på motoravdelingen. Når

vi spør hvorfor hun meldte seg inn, sier hun: – Har alltid vært så glad i Oslomarka, men spesielt i Østmarka. Kan ikke skjønne hvorfor jeg ikke har meldt meg inn for lenge siden. Helt siden jeg var et lite barn har jeg hatt gleden av å gå turer i flott terreng. Jeg har hund, og derfor går jeg veldig ofte i Østmarka. Det blir som regel minimum en langtur hver helg. Jeg gleder meg til hvert medlemsblad, her står det mye interessant, og man får også tips om hvor man kan gå.

Mot slutten av jubileumsåret har ØV 3150 medlemmer, og fortsetter det slik passerer vi 4000 før vi aner! Hvis du som leser dette vil hjelpe oss å bli enda flere, kan du bruke vervekupongen på baksiden av bladet eller gå inn på våre nettsider:

www.ostmarkasvenner.no

«Skijeger'n»

Bli med på Østmarka OKs vinterturorientering!

15 poster ligger lett tilgjengelig langs løypenettet i Østmarka i perioden 01.12 2006–01.04 2007. Ved snømangel kan postene tas til fots.

Deltakerpose, som inneholder kart m/poster og klippekort koster kr 90,-. Ekstra deltakerkort kr 30,-. Hver post gir poeng, og du kan få merke ved oppnådd krav.

«Skijeger'n» arrangeres i år for 13. gang.

Kaffepost arrangeres lørdag 27.01. Ekstra poeng, samt servering av gratis kaffe, saft og kjeks.

«Skijeger'n» kan kjøpes på følgende steder:

- Skihytta (Lørenskog), søndager kl 11–15
- Anton Sport Metro AS
- «Kaffeposten» 27.01. kl 12–15 (Toresplassen)
- eller ved henvendelse til Reidun Aamodt, tlf. 67 90 04 72 (p)/22 16 96 61 (a), e-mail: reidun.aamodt@broadpark.no

Bestemor og beveren

Tekst og foto: Sverre M. Fjelstad

Bever på grunnen i den sørlige delen av Mosjøen.

Jeg var ikke gamle gutten da bestemor på Dølerud gikk bort, men hun rakk å fortelle meg så mangt om Østmarka. Da jeg var gutt, fantes det ikke en eneste bever i Østmarka. Forståelig nok lyttet jeg derfor som trollbundet til alt bestemor fortalte om beveren; alt det rare den drev med, og ikke minst hvor den holdt til før den ble utryddet i løpet av en 20-30 års periode sist på 1800-tallet. Bestemor mente at beveren fantes i alle større vassdrag i Østmarka omkring midten av 1800-tallet. Og hun burde jo vite det, for hun ble født på Dølerud før beveren forsvant.

Ansporet av bestemors mange beretninger om beverne dro jeg en vakker dag på leting etter «forminner» etter de fascinerende dyrene. Det tok sin tid, men i løpet

av et par år klarte jeg å påvise rester etter flere meget gamle beverhytter og -demninger. Oppdagelsene gjorde jeg tidlig i 1960-årene, så restene måtte være 80-90 år gamle.

I årene 1972-76 satt jeg i Oslo bystyre. Jeg tilhørte ikke noe politisk parti, men ble valgt inn som natur- og miljøverner. Når jeg i ettertid ble spurt om jeg fikk utrettet noe som politiker, svarte jeg gjerne: «lite, men jeg fikk da beveren tilbake i Oslomarka». Bakgrunnen for uttalelsen var at jeg foreslo overfor bystyret at beveren skulle settes ut i Østmarka. Min begrunnelse var at det var viktig å få tilbake en dyreart som ble utryddet ved hensynsløs jakt.

For å gjøre en lang historie kort: Utsettingen ble en realitet. I 1975 ble to beverpar

satt ut på to forskjellige steder i Østmarka. I løpet av bare 17-18 år økte bestanden fra to beverhytter vinteren 1975-76, til 86 beverhytter høsten 1993! I dag kan dyreinteresserte oppleve den store, interessante gnageren i de fleste større vassdrag i Østmarka.

For en tilfeldig markatraver kan det av og til se ut som om beveren med sine betydelige inngrep i skogen og vannet gjør en stor skade. Men i virkeligheten er det ikke slik: beverens tilhold i et område er alltid begrenset av tilgangen på mat – det vil si trær og planter i og rundt vassdraget. Vegetasjonen klarer forståelig nok ikke å fornye seg like raskt som beveren fjerner den. Så etter en stund flytter beverne til et annet vassdrag og gir vegetasjonen i hjemtraktene anledning til å fornye seg.

Etter en tid på kanskje 15-20 år vil beverne vende tilbake til det gamle vassdraget, reparere de gamle demningene og bo i det gamle beverhuset – hvis de da ikke bygger et nytt.

Denne vekselvirkningen gjør beveren til et svært nyttig dyr. Den ødelegger ikke naturen i Marka, tvert imot så samarbeider den med naturen og skaper en fin balanse mellom dyr og vekster. Det vil du erfare hvis du går mye i skogen i hjertet av Østmarka.

Beveren er kommet for å bli i Østmarka. Øst i Marka er bestanden trolig slik den var for 150 år siden og kanskje vel så det. Og beveren vil ganske sikkert fortsette å formere seg og utvide sitt utbredelsesområde, slik at de fleste lavlandsskoger sør for polarsirkelen vil bli befolket med bever – som i riktig gamle dager.

De som opplever den en sen høstkveld med trolsk måneskinn over bevervannet, vil kanskje sende min bestemor en takknemlig tanke... For når alt kommer til alt, var det hennes engasjement som flere år senere fikk meg til å gå inn for tilbakeføring av beveren i Østmarka.

Beverdemning i nordenden av Aurtjernet i Østmarka naturreservat.

Kjente og ukjente stedsnavn i Østmarka – del 2

Tekst og foto: Lise Henriksen

Jeg tar opp tråden fra forrige artikkel, som stod i «Nytt fra Østmarka» nr. 3 - 06, og viser til innledningen der. Her kommer et nytt knippe med stedsnavn i litt ulike kategorier, med ett og annet attåt. I parentes står den Østmarka-kommunen stedsnavnet tilhører.

Navn på myrer og vann

Navnet **Rausjø** (Enebakk) er blitt tolket på bakgrunn av rødlig farge, enten av myrmalm eller rød refleks i solnedgangen. Mer sannsynlig er det nok at navnet kommer av fiskeslaget røye, som vannet hadde mye av i tidligere tider, altså *Røyesjø*. I alle fall er det feil å skrive navnet med d og en til slutt, «Raudsjøen», slik det står på så mange løypeskilt. Rausjø er alltid blitt skrevet uten d i eldre, skriftlige kilder. De gamle som bodde i Rausjøgrenda uttalte navnet «Røssjø», er jeg blitt fortalt av Mari Myhre (1901-1999), som bodde her som jentunge. Vannet Rausjø har gitt navn til Rausjømarka, tidligere kalt Rausjøskogene.

Skålsjøen (Lørenskog) har opprinnelig hett Skårersjøen, etter gården Skårer i Lørenskog. På kartet fra 1807-08 står det *Den vestre Skaarsøe* og *Den østre Skaarsøe*. Det må ha vært før Skålsjøen ble demmet opp. *Skaareliene* ble området sør for Nordre Krokvann kalt tidligere. Ifølge avdøde skogfullmekting Per Messelt har gården Skårer hatt en seter her i riktig gammel tid. Fortsatt kalles den vesle myrputten for Skårerputten. Skårerlia kaller lokalkjente lørenskoginger også den lange lia fra Røyrvann opp til Skålsjøen.

Rausjø mot sør.

Halssjøen ved Lombardiet.

Halssjøen (Lørenskog), som skrives både med én og to s-er, ble kalt for *Store Hehl søen* og *Lille Hehl søen* på kartet fra 1800 (Bremer og Juell). Navnet Halssjøen kan tolkes ut fra den smale, halslignende fasongen vannet hadde (fra nord til sør) før det ble demmet opp, med en atskilt, liten putt i sør-vest (Lille Halssjøen/Halssjøputten). Hvorfor vannet benevnes *Helsjøen* på 1800-tallet vet jeg ikke.

Alle er nok ikke klar over at idylliske **Drettvann** (Lørenskog) egentlig hadde det mindre flatterende navnet *Dritvand*, etter de gjøremete bunnforholdene. På et gammelt kart står det *Dritvandbrenna* der det nå heter Slettnebbet, foruten *Dritvandsloratangen* på nordsiden, *Dritvandsåsen* på østsiden og *Dritvandsvangen* på nordøstsiden. Sist-

nevnte navn kan jo tyde på en nedlagt seter, som er gått helt i glemmeboken. En Nordbyseter lå for øvrig litt lenger oppe i lia, på høyden mot Fiskeløysa. Før oppdemmingen bestod Drettvann av *Nordre Dritvand* og *Søndre Dritvand*.

Biritjern (Lørenskog/Rælingen), det vesle tjernet øst for Røyrvann og vest for Nordre Krokvannskalven, er i grunn et merkelig navn. Like ved lå Bårli setra, under gården Bårli i Lørenskog, og som for lengst er nedlagt. Min teori er at tjernet opprinnelig har hett *Bårli setertjern* eller bare *Bårlitjern*. Etter hvert som seterdriften tok slutt, og etter lang tids dagligtale, er da Bårlitjern blitt til Biritjern. På Krokskogen har vi et lignende tilfelle med *Nibbitjern*, som antakelig er en omskrivning av «Nybuettjern».

Purkemyrene (Lørenskog) ligger litt bort-
jemt til like ved en gammel, blåmerket sti
– inne på åsen øst for Sør-Elvåga. Mindre
kjent er nok betegnelsene *Nordre og Søndre
Purkemyråsen* på åsene henholdsvis nord og
sør for Purkemyrene. På dagens kart er disse
partiene navnløse. Navnet kan godt være
et vitne om ei grisepurke fra en av Skytten-
plassene som forvillet seg til skogs. Like i
nærheten var *Nordskyttbrenna* et gammelt
navn på åsen som stuper ned i Sør-Elvåga
på østsiden, mens *Sørskyttbrenna* var navnet
på åsen sør for Søndre Skytten.

Biorbekken (Enebakk/Lørenskog) er et gam-
melt navn på den vakre, nesten eksotiske bek-
ken som renner fra Simmingsmyrene og ut
i Eriksvann. Navnet kommer av *bever*, som
i gammel tid het bior – altså Beverbekken.
Nå kalles bekkepartiet for *Breifoss*. Rødmer-
ket løype krysser bekken på bro. Fra de eld-
ste tider har bekken vært grensen mellom
Lørenskog og Enebakk.

Krakatjern (Enebakk) er navnet på en knøtt-
liten myrputt, nede i et bløtt og avsides dråg
mellom Rausjø, Forfoten og Stuttjern. På
«Skikart Oslo Østmark» fra 1953, målestokk
1:50.000, er også navnet *Krakatjernshøgda*
inntegnet. Navnet kan komme av *krake*, som
betyr krokete tre.

Navn etter setrer

Noen har kanskje lurt på hvorfor åsen på øst-
siden av Rausjø heter **Nordbyåsen** (Enebakk).
Forklaringen er at på 1700- og begynnelsen
av 1800-tallet lå *Nordbysetra* ved vannets sør-
ende. Rausjø er senere blitt demmet opp,
slik at setertuftene trolig ligger under vann,
antakelig i området ved den nest innerste

hytta på sørøstsiden av Rausjø. Setra tilhørte
gården Nordby i Enebakk. Gården hadde en
seter til et stykke sør for Rausjø, beliggende
nord for Setertjern og øst for Vikstjern. Det
er nærliggende å tro at setra ved Vikstjern
avløste setra ved Rausjø, da denne ble ned-
lagt tidlig. På østsiden av Nordbyåsen ble
det for noen år siden blåmerket en nydelig
sti fra Øvresaga over til Forfoten, Vikstjern,
Durud og Ytre Enebakk.

I Østmarka fantes det i sin tid fire setrer
med navnet Nordbyseter. Foruten de to
nevnte under gården Nordby i Enebakk, var
det også en Nordbyseter nord for Grinderen,
som tilhørte Nordby gård i Rælingen, og en
Nordbyseter mellom Drettvann og Fiske-
løysa, under Nordby i Lørenskog.

Rudsvangsholtet (Lørenskog) eller Rud-
vangsholtet, uten s, sør for Halssjøen, øst
for Svarvestolsbrenna, er et litt plundrete
navn å uttale. Likefullt kan det vitne om en
gammel seter under gården Rud i Lørenskog,
da setervollene i Østmarka gjerne ble kalt
for vanger. Ikke langt unna ligger Ryense-
ter. Fordi mange av setrene i Østmarka ble
nedlagt ganske tidlig, kan både muntlige
og skriftlige overleveringer ha gått tapt, slik
vi har sett i Oslo (Akers) del av Østmarka.
På kartet fra 1800 står det *Rudsvang Bierget*.
Noen sikre indikasjoner har jeg dog ikke.

Navn etter vekster

Navnet **Strutåsen/Strusåsen** (Enebakk og
Lørenskog) finnes flere steder i Østmarka.
På enkelte kartutgaver er navnet feilaktig
skrevet med ts, altså Strutsåsen. Navnet har
naturligvis ingenting med dyret struts å gjøre,
men kommer av *strut*, som betyr noe spisst

som stikker fram - helst inntørkete tretopper etter tørke eller skogbrann. Strut har for eksempel på Solør-kanten vært en vanlig betegnelse på «kremmerhus». Navnet er blitt skrevet på litt forskjellig måte: *Strussåsen* nord for Drettvann, *Strusåsen* på åspartiet mellom Tonekollen og Deliseterfjorden, og *Strutåsen* øst for Forfoten.

Sørvest for Haugstein gård ved Flateby i Enebakk ligger det rett ved skiløypa en plass ved navn Dammen eller *Påstranddammen*. Navnet er en omskrevet form av det opprinnelige **Porsstranddammen**, etter den duftende *por-sen* som vokser her. Gamlestua er godt bevart, og vitner om en tid ikke så altfor langt tilbake, da det visstnok skal ha bodd nesten like mange folk inne på skauen som nede i bygdene i Enebakk. I «Nytt fra Østmarka» nr. 3 - 06 skriver Johan Ellingsen mer om plassen, som tilhører hans gård Haugstein.

Ukjente stedsnavn

Raukilvika (Enebakk) sørøst i Mosjøen er et litt merkelig navn, som er blitt brukt lokalt og som er avmerket på de to siste utgavene av Valstad/Oppsal I.F.s «Turkart over Østmarka». For alt jeg vet kan navnet komme av fiskeslaget røye, slik det antas om Rausjø.

Elbergåsen (Enebakk) er et gammelt navn på den nokså avsidesliggende kollen øst for Stuttjern, vest for Børtervann. Nå kalles åsen for *Høgkollen*. Navnet har neppe noe med elg å gjøre («Elgbergåsen»), men det kan komme av *Ell*, som er en lokal betegnelse på treslaget or. Sikkert vet man dog ikke. I alle fall går det en fin, gammel sti over åsen, som vel helst burde hett Stuttjernskollen. Her vandret folk fra Rausjø når de skulle til Kirkebygda i Enebakk, i de perioder av året hvor man ikke kunne ro eller gå over Børtervann.

Raukilvika – Mosjøen.

Rulleåsene (Oslo) var på eldre kart betegnelsen på to langstrakte åspartier øst og vest for Torsmosen, nord for Sandbakken - åsrygger som på dagens kart er blitt navnløse. Selv har jeg kalt dem for Klokkerudåsen og Torsmosåsen. Over begge går det blåmerkete stier, tørre og fine. Den østre Rulleåsen ligger rett på østsiden av Torsmosen, mens den vestre ligger øst for Klokkerudmyrene. Navnets opprinnelse er uvisst.

Andre navn

Navnet **Kastvangen** er nok blitt plassert for langt øst på «Turkart over Østmarka», ved blåmerket sti mellom Løkebrudalen og Egge-mosen, hvor det heller ikke passer. Kastvangen var nok helst navnet på den stupbratte lia rett opp for Slepptjern, hvor tømmeret vinterstid ble sluppet ned mot tjernet, som også har sitt navn etter tømmerlipp. På et kart fra 1800-tallet er Kastvangen og Kastvangåsen avmerket på åspartiet rett nord for Søndre Skytten. Skjønt *Kastvangdalen*, her hvor veien som kommer fra Losby fortsetter sørover etter å ha passert Eggemosen (med en snøsikker og fin løypetrasé), er for lengst blitt et innarbeidet begrep.

Rett nordøst for Kavlebrumyr finner vi **Skytteråsen**. Her lå fugleskytterne i stilling på spilljakt om våren. Blant jegerne var folk fra Ryensetra og Losby-plassene. Øst for Skogs-mosen ble åsen som nå heter Kløftetjernshøgden kalt for **Lyefjeldet**, dvs. fjellet hvor man lå klar med børsa og lyttet etter fugl, sannsynligvis storfugl (tiur).

Kjærmosetjerna (Enebakk), det er tre i alt vest for Vangen, har nok mange trodd kommer av det typiske kjerret (lyng og småbusker) som vokser omkring. Forklaringen er imidlertid at over Søndre Kjærmosetjern gikk den gamle vinterveien fra Enebakk til Oslo, populært kalt Plankeveien. Myra ble brukt i rundt to hundre år som trasé for sledekjøring med hest, altså ei kjøremyr – *Kjøremyrtjern*. En eldre, lokalkjent enebakking jeg har snakket med uttalte navnet «Kjørrmertjern», med trykk på første stavelse, altså nærmere det opprinnelige, men ikke så godt å tolke om man ikke kjenner bakgrunnen.

Kjærmosetjern.

Sandbakken. Foto: Even Saugstad.

Stuene i marka

Av Erling Ulstrup. 144 sider
Utgitt på Schibsted Forlag 2006
Kr 249,-. Portofritt tilsendt.
ISBN 82-516-2306-5

Ny bok om markastuene

Av Rolf Eliassen

Floraen av markabøker blir større og større. I høst har Schibsted forlag utgitt nok en: *Stuene i marka* av Erling Ulstrup. Boka tar leseren med til stuene i Nordmarka, Vestmarka, Lillomarka, Østmarka og Romeriksåsene. Adkomstene til stuene er angitt ved hjelp av oversiktlige kart, og i faktabokser er åpningstider, telefonnumre og e-postadresser til stuene oppført.

Etter mitt syn skjemmes en ellers bra bok av at forfatteren for mye blir et rent talerør for stuene. Teksten gir ofte inntrykk av være hentet fra diverse reklamebrosjyrer og gratisaviser. Jeg savner at forfatteren med egne ord forteller hva han har erfart på stuene og områdene rundt. På en del av markastuene har jeg mange ganger opplevd «bake-off» produkter fra Toro og kaker fra bakerikjedene. Selv jeg kan «bake fra pose», og derfor blir et besøk på slike steder en kraftig ned-

tur. Med andre ord burde forfatteren sørge for å fremheve de stedene som faktisk tar seg det bryderiet å lage bakervarer eller annen mat fra grunnen av.

Etter en rask gjennomlesning finner jeg to faktafeil om Østmarka. Tonekollen er ikke Østmarkas høyeste topp, den kommer på en hederlig 8. plass (kilde: *Østmarka fra A til Å* av Even Saugstad)! Bakgrunnen for bauten på Sarabråten er heller ikke korrekt gjengitt, uten at jeg skal gå inn på det her (se også *Østmarka fra A til Å* eller *Nytt fra Østmarka* nr.3/2006).

Boka oppleves som en krysning mellom Til fots i fjellet og NAFs veibok. Etter mitt syn kan boka fungere godt som en appetittvekker for å oppsøke andre plasser enn det man vanligvis gjør. Dessuten er fine bilder av stuene et pluss for boka.

B

NORGE

P.P.

Returadresse: Østmarkas Venner, Postboks 8845 Youngstorget, 0028 Oslo

Varsel om årsmøte i Østmarkas Venner

I henhold til foreningens vedtekter skal det avholdes årsmøte hvert år innen utgangen av mars måned. Styret i Østmarkas Venner varsler herved medlemmene om at årsmøtet avholdes

tirsdag 27. mars 2007 kl. 19.00 på Skullerudstua.

Forslag som ønskes behandlet på årsmøtet må være sendt styret innen 15. januar 2007

*Vi ønsker alle venner av Østmarka
en god jul og et godt nytt år!*

Bli medlem du også!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut og send til: Østmarkas Venner, Postboks 8845 Youngstorget, 0028 Oslo

Navn:

Telefon:

Adresse:

Postnummer:

Kontingenten er kr. 100 per år. Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr. 200 per år.
Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

Meld deg inn via: www.ostmarkasvenner.no